

V historických jižních Čechách bychom našli řadu šlechticů cizího původu. Panství a statky zde držely rody italské (např. Battaglia de Sopramonte e Ponto alto), francouzské (Longueval-Buquoy), nizozemské (Baillet de La Tour), španělské (Marradas de Sallent), rakouské (Khüenburg), irské (Enis von Atter und Iveagh), německé (Leonhardi) ad. Ze zemí svatoštěpánské koruny, tedy z Maďarského království, na jih Čech přesídlily v minulosti celkem tři rodiny - Serényi de Kis-Serényi vlastnili Blatnou mezi lety 1695-1798, Pálffy von Erdöd sídlili na Březnici od roku 1872 až do konce druhé světové války a Dercsényi de Dercsényi, kteří jsou dodnes (od roku 1915 s výjimkou období komunismu) majiteli menšího nesvěřenského statku Koloděje (v němčině uváděny jako Kaladey), jenž se nachází severně od Týna nad Vltavou. A právě „jihočeské“ barony Dercsényi si nyní blíže představíme.

Rodina Dercsényi odvozuje svůj původ od příslušníků starobylého rodu Fejér, kteří se poprvé připomínají již v roce 1072 za vlády maďarského krále Salamona I. z dynastie Arpádovců. Po bitvě u Mohácse, v níž zvítězili Turci nad vojsky Lajose II., přesídlili Fejérové z dolní části Maďarska do horní země, konkrétně do župy Szepes, kde začali psát své příjmení jako Weiss. Do šlechtického stavu je povýšil dne 27. září 1687 císař Leopold I. Královský rada János Weiss z téhož rodu obdržel roku 1792 přímo od maďarského krále statek Dercsény a od té doby se členové rodu psali jako Dercsényi de Dercsényi. Za rodové heslo si zvolili latinské „Deus, rex, patria“ neboli „Bůh, král, vlast“. Vesnice Dercsény (německy Durchstein), kde žilo počátkem 20. století 219 obyvatel slovenské národnosti, se dnes nalézá na polském území a nazývá se v současnosti Dursztyn.

Mineralog János Dercsényi se narodil v roce 1755 v Szepesszombatu (Georgenberg) a oženil se s Julií Kazinczy, sestrou maďarského básníka Ference von Kazinczy. Od mládí se János zabýval přírodními vědami, školy navštěvoval ve Fekete-Bányi (?), Lőcse (Leutschau), Pozsonyi (Pressburg), a posléze vystudoval vídeňskou univerzitu. Ve Vídni vstoupil do státní služby, později ji opustil a veřejnou činnost omezil na práci pro zemplénskou župu. Ani tam dlouho nevydržel a brzy se stáhl na svůj statek Alsó-Kerepecz (rovněž Puszta-Kerepecz) u Munkácse, aby se mohl plně věnovat svým oblíbeným vědám. Na svých statcích kolem Munkácse objevil kamenec a začal jej ve velkém těžit a zpracovávat. Současně v okolí zakládal továrny a díky té-

to aktivitě značně zbohatl. V roce 1814 byl jmenován královským radou, na sněmu zasedal v letech 1825-1827, kdy se především zabýval přípravou maďarského hornického zákoníku. Kromě statků na venkově (Alsó-Kerepecz, Bacsó aj.) mu patřily i výstavné domy v Munkácsu a Tokaji s rozsáhlými a výnosnými vinicemi. Proslavil se také vynikajícím spisem Über Tokay's Weinbau (1796) pojednávajícím o vinařství v proslulé tokajské oblasti.

Z rodu vynikl i Jánosův mladší syn János Lajos, který se narodil 6. října 1802 v Tokaji. Školy navštěvoval v Kassa (Kaschau), Sáros-Pataku, následně absolvoval práva. Poté uskutečnil studijní cestu po Itálii, Francii, Španělsku, Anglii, Belgii a Německu a vydal o tom práci v němčině a maďarštině. Začal pracovat v Pešti, ale záhy se přestěhoval do Vídně, kde se po čtyřletém působení stal roku 1834 sekretářem při c. k. dvorní komoře. Když působil jako představitel ústřední správy župy Temes, musel neúnavně bojovat s propuknuvší epidemií cholery (1836), za což si získal upřímnou lásku tamějších poddaných. Hlavně se však věnoval psaní. V díle Tanulmányok a kommunismusnak egy humanus ellenszeréről odsoudil ideje komunismu a zasvěceně pojednal o nových metodách v národním hospodářství, politice a vyučování. Spis si získal věhlas i za hranicemi monarchie. Za své celkové zásluhy byl spolu s bratrem Pálem, který se proslavil v hospodářské oblasti, povýšen dne 21. března 1839 do panského stavu. Oba se stali svobodnými pány. Jánosi Lajosovi ještě belgický král Leopold I. udělil velkokříž Leopoldova řádu. Humanista János svobodný pán Dercsényi de Dercsényi byl rovněž členem několika hospodářských společností jako například toskánské Academia dei Georgofili, francouzské Société Royale et Centrale d'Agriculture či štyrské k. k. Landwirthschafts-Gesellschaft in Steyermark. V dubnu 1848 opustil státní služby a přestěhoval se do Olomouce, kde napsal sociálně orientované dílo Tanulmányok korunk két legfontosabb kérdéseir föllött (vyšlo v Pešti roku 1849). János Lajos (Johann Ludwig) rozšířil také rodinné jmění. V roce 1853 koupil ve velké pustě Köncsög od Johanny von Blaskovics rozené von Sárközy statek Görbemajor (119 ha) za 78.000 zlatých, od jejího bratra Józsefa von Sárközy v témže roce ještě Ballamajor (59 ha) za 35.000 zlatých. Obě usedlosti leží u řeky Tiszy severovýchodně od města Kecskemét. V Čechách získal roku 1855 za 220.000 zlatých statek Dolní Počernice u Prahy. Plodný život barona Jánose skončil dne 29. srpna 1863 ve Vídni.

Známe i další příslušníky rodu Dercsényi de Dercsény. Roku 1842 jsou uváděni László, Kálmán, Károly a István. Posledně jmenovaný se v roce 1848 připojil v Munkácsi k povstalcům a kvůli tomu potom musel žít dvacet let v emigraci než se opět mohl vrátit domů, do beregské župy. Brzy po návratu do vlasti však zemřel.

Zatímco Pálova linie vymřela počátkem 20. století (viz rodokmen), Jánosovi potomci se nakonec dostali do Českého království. Rodině zůstaly pochopitelně statky v Maďarsku, Jánosova manželka Erzsébet rozená svobodná paní von Eichhoff vlastnila navíc statek Arnsdorf u Drážďan, baron Béla (1847-1909) po otci a matce zdědil i Dolní Počernice. Tento pán byl značně populární. Když mu roku 1887 běchovičtí udělili čestné občanství, mj. přitom poznamenali: „Hledíce k nescetným dobrodiním, jichž Urozená Milost' Vaše vzácnou Svou obětavostí po tak drahá léta v míře přehojné naší obci milostivě poskytovala jednak Svým šlechtným udělováním stále podpory dospělým, jednak každoročným štědrým podělováním zdejší chudé mládeže oděvem a obuví, cítíme v srdcích našich povinnou vděčnost za tak nescíslná dobrodiní a lidumilné šlechtné skutky, kterýmiž Urozená Milost' Vaše vřelou lásku a vytrvalou náklonnost' veškerého zdejšího důkupného obecnstva v největší míře Sobě získala“.

Jeho statky převzal starší syn Béla (1878-1935). Statek Dolní Počernice v okrese Karlín tehdy obnášel 737 ha půdy, patřil k němu zámek s parkem, dvory D. Počernice a dva v Běchovicích, dále pivovar v D. Počernicích. Béla (též Adalbert) se 4. února 1915 oženil v Praze s Marií hraběnkou Wratislawovou z Mitrowicz a Schönfeldu, poslední ze sedmi dětí Eugena hraběte Wratislawa z Mitrowicz a Schönfeldu (1842-1895). Díky tomu se maďarská rodina Dercsényi dostala z rozlehlé puszty až do jižních Čech. Měli spolu syny Vojtěcha (Adalberta) a o rok mladšího Eugena, po první světové válce se rozvedli. Baron Adalbert se ocitl ve vleklých finančních potížích, již v roce 1920 se uvažovalo o prodeji jeho Dolních Počernic. Zájem projevil město Praha a ministerstvo zemědělství. K tomu nastaly také spory s bývalou manželkou Marií o majetek a placení alimentů. Baron nakonec zemřel 8. srpna 1935, avšak nikoliv v rodných Počernicích, nýbrž v Klánovicích.

Statek Koloděje patřící po vleklých tahanicích s ostatními wratislawskými dědici Adalbertově bývalé ženě Marii si nevedl o mnoho lépe než dercsényiovské Dolní Počernice. Výměra činila 697 hektarů, nalézal se tu zámek, dvory Netěchovice, Doubrava, Rudolfovo, Koloděje a Homole, dva lesní revíry a k tomu ještě pivovar a lihovar v Kolodějích. V období první republiky byly Koloděje postupně zadluženy, až se hospodářství ujali synové Vojtěch a Evžen Dercsényi. Oba bratři byli mladí, schopní, oblíbení, za druhé světové války mnoha lidem v obci i okolí pomohli z nesnází. V říjnu 1948 stát rozparceloval velkostatek a baronům ponechal pouhých 50 ha pozemků, zámek s hospodářskými budovami a myslivnu čp. 97. Dne 1. března 1951 jim byl odebrán i zámek s kaplí, hrobkou a parkem, zbývající hospodářské příslušenství a pole převzaly státní statky. Nyní již původní majitelé byli z jihočeských Kolodějů vyhnáni do Prahy, kde „pracovali ve výrobě“. Počátkem 90. let 20. století získali potomci posledních vlastníků v restituci statek Koloděje zpět. Křivdy, které spáchal komunistický režim na členech jednoho z nejstarších maďarských šlechtických rodů, byly v nové době alespoň částečně právem odčiněny.

Soupis pramenů a literatury

Genealogisches Taschenbuch der freiherrlichen Häuser auf das Jahr 1848. Gotha 1848.

Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Freiherrlichen Häuser, B. Gotha 1935.

Kubín, František: Z dějin obce Koloděje nad Lužnicí 1570-1970. Koloděje nad Lužnicí 1970.

Nagy, Iván: Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal, III. Pest 1858.

Révai nagy lexikona, V. Budapest 1912.

Slovník naučný, II. Praha 1862.

Státní oblastní archiv Třeboň, fond Velkostatek Koloděje, karton 14, 15.

Státní okresní archiv Č. Budějovice, fond Obecní úřad Koloděje n. L., II. pamětní kniha obce Koloděje nad Lužnicí.

Šaš, Ondřej: Archiv privilegovaného města Mukačeva 1376-1850. Mukačevo 1933.

Tittel, Ignaz: Schematismus und Statistik des Grossgrundbesitzes und grösserer Rustikalgüter im Königreiche Böhmen. Prag 1906.

Wurzbach, Constant von: Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, III. Wien 1858.

